

Vzpomínka na glyptika Ladislava Havlase

Antonín Langhamer

V říjnu 2012 si připomínáme 105. výročí narození pedagoga, sochaře, skláře, ale zejména rytce drahokamů-glyptika Ladislava Havlase. V příštím roce uplyne pětadvacet let od jeho smrti. Byl to skromný, nenápadný a pracovitý člověk. Nesnažil se na sebe, ani na svou tvorbu upozornit za každou cenu. Přesto, kdykoliv byl pozván na výstavu, zúčastnil se dopředu smířen s tím, že si jeho nevelkých, ale velice pracných gem všimne málokdo. Ale pokaždé se někdo našel, a to mu stačilo. Věděl, že, jak napsal profesor Josef Drahoňovský, „*glyptika tvořená umělci, vtělujícími do lůna drahokamů svoje sny, projevy lásky k umění a sebekázně, odkazy trpělivosti a víry, bude vždy promlouvat k bytostem harmonickým a osamělým, hledajícím v tvrdé skvělosti kamene nepomíjející a věčná díla krásy.*“ Několikahodinové posezení s ním, nejčastěji když se seznamoval s portrétovaným a potom prováděl korektury na již rozpracované rytině, se pokaždé změnilo v nezapomenutelný zážitek.

Narodil se 19. října 1907 v Přepěřích u Turnova. Čtyři roky studoval na Státní odborné škole pro broušení a rytí drahokamů, zlatnictví a klenotnictví v Turnově (1921-1925). S glyptikou ho seznámil znamenitý rytec drahokamů Karel Tuček. Potom byl sedm let na Uměleckoprůmyslové škole v Praze v ateliéru profesora Josefa Drahoňovského (1925-1932). Oficiálně to byla škola čtyřletá, ale někteří studenti si pobyt prodlužovali čestnými roky. Prováděl rytiny v drahokamech podle návrhů profesora Drahoňovského (Josef Mánes, T. G. Masaryk, Andula Sedláčková aj., intaglie a kameje s figurálními motivy a monogramy pro originální desky publikace o Drahoňovském), profesora Františka Kysely (kameje pro pozdravnou adresu Cyrilu Bartoňovi z Dobenína) a profesora Jaroslava Bendy (intaglie pro pozdravnou adresu prezidentu Masarykovi), ale také vlastních (prof. V. V. Štech, prof. Jaromír Pečírka, dr. František Kadeřávek a jeho synovec, chicagský starosta Antonín Čermák aj.).

Ladislav Havlas spolupracoval s nakladatelem Vladimírem Zikešem, pro jehož bibliofilie vytvořil 48 intaglií a pro publikaci vytištěnou v jediném exempláři kamej v karneolonyxu s portrétem Fryderika Chopina.

Po absolvování uměleckoprůmyslové školy v křišťálu vytvořil portréty profesora Drahoňovského a jeho manželky, univ. profesora J. V. Šimáka, malíře Květoslava Endrýse, Evičky Krusové aj., ale vymodeloval a nechal do bronzu odlít také portréty malířů Františka Kavána, Václava Špály, Josefa Solara a Květoslava Endrýse, herce Jaroslava Vojty aj., pamětní desky s podobiznami profesora Drahoňovského pro Rovensko pod Troskami a spisovatele Bohdana Kaminského pro Husu u Sychrova a několik v devadesátých letech nenávratně ztracených soch a reliéfů na hřbitovy.

Když v roce 1939 převzal spoluodpovědnost za výchovu budoucích sklářských výtvarníků na pražské Uměleckoprůmyslové škole profesor Karel Štipl (vedení druhého sklářského ateliéru bylo svěřeno profesoru Jaroslavu V. Holečkovi), v ateliéru zaměstnal jako asistenty a odborné učitele Ladislava Havlase pro glyptiku a Bohumila Vele pro rytinu na skle.

Havlas pracoval na dalších gemách, ale zajímal se také o sklo a vytvořil ryté vázy Tkadlec z Orlických hor a Víra (1942), Víra, naděje a láska a Pražské motivy (1943) a několik menších váziček s květinovými motivy.

Bohumil Vele po skončení 2. světové války ve škole u profesora Štipla zůstal, Havlas odešel do Kamenického Šenova. Stal se tam ředitelem obnovené Státní odborné školy sklářské s českým, velice ambiciózním učitelským sborem. Ve funkci zažil její četné malé i větší úspěchy (do Prahy přenesená výstava k 90. výročí založení školy), přijetí několika absolventů na Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze, ale také obavy o budoucnost školy, které se naplnily a skončily jejím uzavřením (1952).

V Kamenickém Šenově učil rytce odbornému kreslení a modelování, navrhoval tvary pro školní malířské oddělení, vytvořil rytou vázu Sklářství a pohár pro ELITE Varnsdorf, portrét kolegy Josefa Khýna, sochu Vzpomínky pro rodinnou hrobku na hřbitov do Přepeř u Turnova aj., pro pražskou výstavní síň ARS navrhl v prodeji úspěšný nápojový soubor (1947). Začátkem padesátých let byl Výtvarným střediskem průmyslu skla a keramiky při Oděvní tvorbě Praha vyzván k jeho doplnění o další tvary. Nakreslil je, ale nebyly provedeny.

Jako ředitel školy se snažil s místními funkcionáři a představiteli znárodněného průmyslu zabránit zrušení školy. Společně proto navrhovali, aby se přednostně specializovala na výchovu odborníků pro výrobu lustrů, kterých byl nedostatek, a tím zajistili budoucnost jí i výrobě, ale neuspěli.

Když se jí nepodařilo zachovat, přešel Havlas s pedagogy Aloisem Háskem, Josefem Khýnem a René Roubíčkem do Železného Brodu. Stal se tam výtvarníkem při sklářské škole vytvořeného vývojového střediska, ale již po roce z něj odešel. Přestěhoval se do Poděbrad. Nejdříve působil v Praze na Vyšší škole uměleckého průmyslu (1953-1954), potom až do roku 1970 na Střední uměleckoprůmyslové škole (Škole bytové kultury).

Učil kreslení a modelování. Někteří jeho žáci byli úspěšní již při talentových zkouškách na vysoké školy uměleckého směru, další dobývali své místo v uměleckém světě se znalostmi, které získali studiem u něj a prohlubovali vlastní tvorbou tak dlouho, až se stali respektovanými sochaři a medailéry.

Jeho žák a uznávaný medailér Josef Bejvl vzpomíná: *„Profesor Havlas učil figurální kreslení a modelování. Z našeho ročníku k němu na výuku modelování chodilo šest studentů. Chodili jsme k němu rádi. Byly to chvíle nezapomenutelné, protože prof. Havlas přicházel vždy s dobrou náladou a s pečlivě uvázaným motýlkem. Byl to laskavý a milý člověk a k nám studentům se choval velice přátelsky. Vedl nás k realistickému chápání skutečnosti, ale nechával nám v práci volnost a prostor. Korigoval naši práci s pochopením ke každému z nás. Pravda je, že ne všechno se nám vždycky povedlo, ale on nás svými radami a zkušenostmi dokázal povzbudit a dovést ke slušnému výsledku. Lidský přístup k žákům - to byl jeho smysl výuky. Nikdy jsem ho nezažil ve špatné náladě - jen jednou. Přišel do modelárny rozzlobený, když mladší studenti, které měl na modelování před námi, ho rozzlobili tím, že v jeho nepřítomnosti začali po sobě házet hlinou, která občas dopadla na zeď jeho vedlejšího kabinetu. Jak nám to vyprávěl, uklidňoval se a nakonec se i usmíval, a zas to byl milý pan profesor. Měl jsem ho rád pro jeho milou a přátelskou povahu umocněnou skromností. Vážím si ho pro jeho umění v oboru glyptiky, které jsem obdivoval už jako student, a vzal si z jeho tvorby příklad pro medailérskou práci. Vždycky, když usedám nad prázdný modelovací kotouč, vzpomenu si na jeho slova, že ke každé práci je třeba přistupovat s úctou a pokorou.“*

Havlas se soustředil na glyptiku, která mu, zdá se, byla přece jen bližší než sochařská a sklářská tvorba. Naučil se trpělivosti, když si vícekrát ověřil, že v umění se spěchat nevyplácí. Proto nespěchal.

Měl vzácný cit pro detail, pro miniaturu, a v tvorbě rytin do drahých kamenů se stále zdokonaloval. Orientoval se na portréty současníků, které se snažil poznat osobně, aby jim co nejlépe porozuměl, aby se o nich, ale také od nich, co nejvíc dověděl. „Každý portrét vyžaduje zcela odlišný přístup a postup. Zcela jinak se mazlím při práci s krásou dívčí hlavy. S bolestným chvěním, abych neublížil, dělám účes ženě. Zcela jiným způsobem odhaluji taje myšlení hlavy umělce a vědce nebo toho, který poznamenal historii - například krále Jiřího z Poděbrad. Na takové hlavě musí být znázorněny rysy povahy, způsob myšlení, jádro člověka...“

Přednost dával osobnostem duchovně spřízněným, umělcům a vědcům. Nejčastěji a nejraději portrétoval básníky a spisovatele, například Bohumila Říhu (1960, 1975, 1979), Jaroslava Seiferta (1971), Josefa Knapa (1970, 1971), Františka Křelínu (1972), Jindřicha Hilčera (1972, 1977), Adolfa Branalda (1974), J. V. Plevu (1974, 1975), Ladislava Stehlíka (1976), Viléma Závadu (1978, 1980, 1981), Františka Kožíka (1985) aj., malíře Vladimíra Silovského (1961) a Cyrila Boudu (1979), fotografa Jindřicha Broka (1975), herce, zpěváky a hudebníky Jaroslava Vojtu (1963), Eduarda Hakena (1966, 1969), Ladislava Peška (1968, 1980), Jiřinu Švorcovou (1984; v osmdesátých letech se pravidelně účastnila Neumannových Poděbrad), Kristinu Kučerovou (1982), Jiřího Šenu (1985) aj. Vícekrát zvěčnil své přátele a jejich rodinné příslušníky, manželky a děti, lékaře (MUDr. František Mayer, MUDr. Vladimír Holas, MUDr. Jiří Veselý, MUDr. Eduard Bechinie), historiky umění (František Dvořák), novináře a publicisty (Miroslav Vondra, Pavel Chobotský, Jiří Kutina). Vytvořil několik autoportrétů (1961, 1982, poslední 1987), jeho pozornosti neušla matka (1961) a několikrát ani manželka.

Když byl vyzván, velice odpovědně se vyrovnával i s podobiznami osobností zesnulých, nebo těch současníků, s nimiž se nemohl setkat. Vytvořil portrét J. A. Komenského (1967), Antonína Dvořáka (1984), malířky Zdenky Braunerové (1987), na přání ředitelky poděbradského muzea zvěčnil v křišťálu zakladatele muzea Jana Hellicha (1981), malíře Ludvíka Kubu (1981), básníka S. K. Neumanna (1984), egyptologa Františka Lexu (1984), českého krále Jiřího z Poděbrad (1987) aj. S maximálním zaujetím a odpovědností přistoupil k podobizně anglické královny Alžběty II., reliéfně řezané do vzácného australského opálu, k velkému křišťálu s portrétem papeže Jana Pavla II. a dalším zajímavým úkolům.

Portrétních intaglií a kamejí, nejčastěji v horském křišťálu nebo záhnědě, ale také v sardonyxu, karneolonyxu, chrysoonyxu, opálu aj. kamenech vytvořil přes dvě stě (některé nedokončil). Několik kamejí po montáži ve zlatě a doplnění dalšími drahými kameny proměnil v jedinečné šperky.

Ladislav Havlas zemřel 2. října 1988 v Poděbradech.

Byl posledním žákem profesora Josefa Drahoňovského, který se věnoval portrétní glyptice. Navazoval na jeho umělecký odkaz a zakládal si na tom. Přijal spoluodpovědnost nejen morální za přítomnost i budoucnost ve dvacátých a třicátých letech 20. století obrozené české glyptiky, ale pokračovatele si nevychoval. Sklářské umění, jehož je glyptika neodmyslitelnou součástí, se vydalo jiným směrem. Vytvářel nepatrná, ale velice pracná dílka pro radost svou a především svých přátel. Do každého vkládal něco z bohatých uměleckořemeslných zkušeností a životních moudrostí. Zůstaly svědky jeho lásky k umění, především ke glyptice, ale také k životu a lidem.

(Text převzat z časopisu Sklář a keramik č. 9/10, roč. 62/2012)

HAVLAS, Ladislav. Nar. 19. října 1907 v Přepěřích u Turnova, zemř. 2. října 1988 v Poděbradech. Glyptik, sklářský výtvarník a pedagog. Studoval na Státní odborné škole pro broušení a rytí drahokamů, zlatnictví a klenotnictví v Turnově (1921-1925) a Uměleckoprůmyslové škole v Praze (1925-1932, prof. J. Drahoňovský). Byl odborným asistentem prof. K. Štipla na UMPRUM (1939-1945), ředitelem sklářské školy v Kamenickém Šenově (1945-1952), výtvarníkem vývojového střediska sklářské školy v Železném Brodě (1952-1953), učil na Vyšší škole uměleckého průmyslu (1953-1954) a Střední uměleckoprůmyslové škole v Praze (1954-1970). Celý život řezal portréty (intaglie a kameje) v křišťálu, záhnědě, karneolonyxu, sardonyxu, australském opálu a dalších drahokamech. Zastoupen ve sbírkách Moravské galerie v Brně, Muzea skla a bižuterie v Jablonci n. N., Východočeského muzea v Pardubicích, Západočeského muzea v Plzni, Polabského muzea v Poděbradech, Uměleckoprůmyslového musea v Praze, Muzea Českého ráje v Turnově aj.